

● İNSANLIĞIN HAFIZASI TARİH

● Tarihin Tanımı

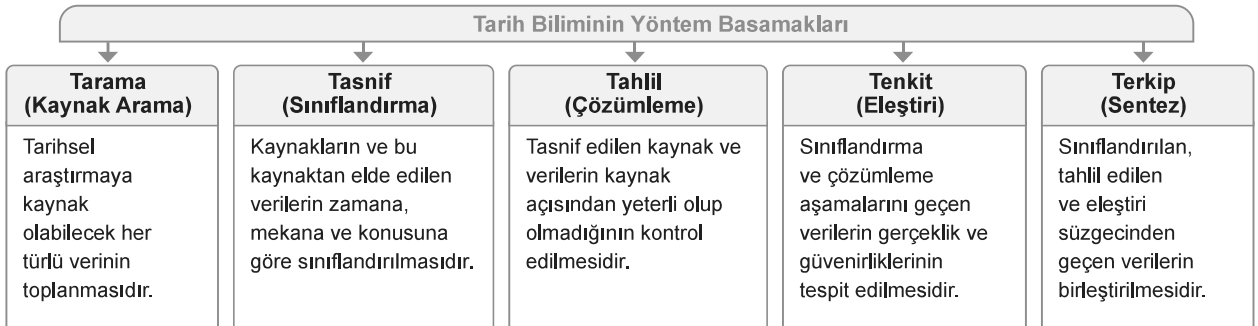
Tarih; toplumların başından geçen olayları **zaman** ve **yer** göstererek **belgelere dayalı** bir biçimde anlatan, bunların **sebeup ve sonuçlarını**, birbirleriyle olan ilişkilerini **objektif** olarak ele alan sosyal bir bilimdir.

Tarih bilimi ile ilgili söylenmiş bazı sözler:

Herodotos (Herodot)	Tarih, insanların ve insan topluluklarının başlarından geçenleri kaydetme yoluyla edinilen bilgidir.
İbn Haldun	Tarih, gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır. Olayların ilkeleri incedir, nitelik ve sebepleri hakkındaki bilgi derindir.
Edward Halett Carr	Tarih, tarihçi ile olgular arasında kesintisiz karşılıklı bir etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalogdur.
Fernand Braudel	Geçmişteki, günümüzdeki ve gelecekteki meslekî kabiliyet ve bakış açılarının bir araya gelmesidir.
Leopold von Ranke	Tarih, hakikatte meydana gelmiş olaylarla ilgilidir. Gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır ve gerçek ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkar. Belge yoksa tarih de yoktur.
Ahmet Cevdet Paşa	Tarih bir olayın sadece filan tarihte olduğunu bilmek değil, geçmişte meydana gelen olayları değerlendirmek ve bu olaylardan ders almaktır.
Halil İnalcık	Gerçek bir tarih için kaynaklara gitmek, kaynakları iyi tenkit edip değerlendirmek gerekir.

● Tarih Biliminin Yöntemi

Tarih biliminde araştırmalar; tarama, tasnif, tahlil, tenkit ve terkip aşamaları takip edilerek yapılmaktadır. Bu yöntem basamakları aşağıda verilmiştir.

● Tarihin Konusu

- Zaman içindeki insan faaliyetleri, farklı etkilerle insan yaşamında meydana gelen değişimler ve insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan eserlerdir.
- Kısacası tarihin konusu insan faaliyetleridir.
- Savaşlar, göçler, antlaşmalar vb. örnek gösterilebilir.

● Not

Doğa olayları, sonuçları itibarıyla insanlar üzerinde bir etki bırakırsa tarihin kapsamı içerisinde yer alır. Örneğin Orta Asya'da yaşanan kuraklık ve kıtlık gibi doğa olayları tarihin kapsamında değilken bu olaylar sonucunda yaşanan göçler, tarihin kapsamına girer.

Siyasi	Osmanlı Devleti'nin kuruluşu
Askeri	Sakarya Meydan Muharebesi
Ekonomik	Sanayi Devrimi
Sosyal	Kavimler Göçü
Kültürel	Yazının icadı
Dini	İslamiyet'in doğuşu

● Tarih Biliminin Özellikleri

- Tekrarlanamaz.
- Nesneldir.
- Deney ve gözlem yöntemi yoktur.
- Kesin yasaları yoktur.
- Yeni belge ve bilgilere ulaştıkça değişebilir.
- Tarihî gelişmeleri neden-sonuç ilişkisi içinde açıklar.

TYT - AYT

TARİH

VIDEO DERS KİTABI

TARİH VE ZAMAN

ÜNİTE
1

● Tarih Biliminin Kaynakları

- Tarihî bilgiye kaynaklık eden her türlü malzemelerdir.
- Tarih biliminin kaynakları, ortaya çıkış şekline göre birinci el kaynak ve ikinci el kaynak olarak ikiye ayrılmaktadır.

Birinci el kaynak: Olayın geçtiği döneme ait her türlü belge ve bulgulardır. Bu tür kaynaklar, anlatılan olaya doğrudan tanık olan veya tanık olanları dinleyen kişiler tarafından oluşturulmuştur.

- Kitabe, abide, ferman, anıtaşmalar, para, arkeolojik buluntular, asker mektupları, silahlar vb.

İkinci el kaynak: Olayın geçtiği döneme yakın ya da o dönemin kaynaklarına yani birinci elden kaynaklara dayanılarak yazılmış eserlerdir.

- Makaleler, ders kitapları, araştırma kitapları, ansiklopedi vb.

- Tarih biliminin kaynakları, oluşumuna göre yazılı, sözlü, sesli ve görüntülü, gerçek eşya ve nesne olmak üzere sınıflandırılır.

Kaynakların Sınıflandırılması

Sözlü Kaynaklar

Efsaneler, destanlar, menkıbeler vb.

Yazılı Kaynaklar

Tabletler, kitabeler, fermanlar, beratlar, paralar vb.

Sesli ve Görüntülü Kaynaklar

Resimler, fotoğraflar, filmler, video bantları vb.

Gerçek Eşya ve Kaynaklar

Arkeolojik buluntular ile tarihî eşya ve nesneler.

Yazılı Kaynaklar

Sesli ve Görüntülü Kaynaklar

Eşya ve Nesneler

● Tarihsel Olay ve Olgu Kavramları

- Tarihsel bir araştırma yapılırken geçmişte yaşanan olay ve olgular esas alınır.
- Belirli bir zaman diliminde meydana gelen ve tarihî bir önem taşıyan gelişmelere tarihsel olay denir.
- Olgu ise doğrulanabilir, belgelerle kanıtlanabilir ve herkes tarafından varlığı kabul edilebilir ve bir süreç içerisinde meydana gelen durumları ifade eder.
- Tarihsel olay somut ve özel bir gelişmeyi, tarihsel olgu ise soyut ve genel bir süreci ifade eder.

- Malazgirt Savaşı
- Müslümanların Mekke'den Medine'ye hicreti
- Endüstriyel buhar makinesinin icat edilmesi
- Fransız İhtilali
- Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı

- Anadolu'nun Türkleşmesi
- İslamiyet'in yayılışı
- Sömürgeciliğin yayılması
- Milliyetçilik fikrinin yayılması
- Türkiye'nin çağdaşlaşması

● Tarihe Yardımcı Bilim Dalları

- Her bilim dalı, çalışmaları sırasında başka bilim dallarının verilerine ve yöntemlerine ihtiyaç duyar. Aynı şekilde tarih de geçmişi aydınlatmaya çalışırken başka bilim dallarının yöntemlerinden ve bulgularından yararlanır.

Arkeoloji	Kazı yoluyla su ve toprak altında kalmış eserleri ortaya çıkarır.
Antropoloji	İnsan ırklarının kökenlerini, özelliklerini ve yeryüzüne dağılımlarını inceleyerek aralarındaki kültürel gelişim farklılıklarını açıklamaya çalışır.
Paleografya	Geçmişte kullanılan yazı ve alfabe çeşitlerini ve özelliklerini inceler.
Epigrafi	Kitabeleri ve üzerindeki yazıları şekil ve içerik bakımından inceler.
Nümizmatik	Eski para ve madalyaların tarihi ve tanımı ile uğraşır.
Diplomatik	Resmî belgeleri şekil ve içerik bakımından inceler.
Heraldik	Tarihte devletlerin kullandığı armaları inceler.
Etnografya	Toplumların yaşayışlarını, hayat tarzlarını, örf ve âdetlerini inceler.
Kronoloji	Geçmişten günümüze meydana gelen olayları tarihlendirerek sıralar.
Filoloji	Dillerin tarihini, gelişimini ve değişimini araştırır.
Coğrafya	İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini araştırır.
Kimya- Karbon 14	Elde edilen buluntuların karbon-14 yöntemi ile tarihlendirilmesini sağlar.
İstatistik	Verilerin toplanması, sınıflandırılması, sunulması ve yorumlanmasını yapar.
Sosyoloji	Toplumları ve toplumsal olayların neden ve etkilerini inceler.

● Not

Tarih öncesi çağların incelenmesinde yazılı kaynakları inceleyen paleografya, nümizmatik, epigrafi ve diploması bilimlerinden yararlanılamaz.

● Not

Tarihçi, bir kaynak incelemesinde birden çok bilimden faydalanabilir. Örneğin Orhun Kitabelerinin incelenmesinde kitabenin çözülmesinde epigrafi, yazıların okunmasında paleografya, kitabelerdeki dillerin çözülmesinde filoloji biliminden yardım alınır.

● NEDEN TARİH?

● Tarih Öğrenmenin Önemi

Tarih bilimi geçmişin aydınlatılmasını sağladığı gibi insanlara bireysel ve toplumsal alanlarda fayda sağlayan bir bilimdir. Bu faydaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Tarih, her şeyden önce insanın kendisini tanıyıp bilmesine yarar.
- Milletlerin ortak hafızası olan tarih, millî ve toplumsal kimliğin inşasında önemli rol oynar.
- Bireylere yaşadığı toplumun geçmişini öğretmek kişinin kendi milletine aidiyet duygusuyla bağlanmasını sağlar.
- Toplumda birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirir.
- Tarih, uyguladığı metod gereği bireylerde araştırma ve kanıt kullanma becerisini artırır.
- İnsanların sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirir.
- Diğer toplum ve milletlerle yapılan karşılaştırmalar, bireye öz güven kazandıracağı gibi başka milletlere empati duymasını sağlar.
- Bireylerde çok yönlü düşünme yeteneğini geliştirir ve bireylerin tarihî süreçte meydana gelen değişimleri ve süreklilikleri algılamasını sağlar.
- Tarih, içerdiği bilgilerle insanların kültür seviyesini yükseltir.

TYT - AYT

TARİH

VIDEO DERS KİTABI

Not

Mustafa Kemal Atatürk tarih öğrenimine büyük önem vermiş, bu konudaki görüşlerini aşağıdaki sözlerle ifade etmiştir.

- “Türk çocuğu, ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”
- “Yetiyecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklaline, kendi benliğine, millî geleneklerine düşman olan unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir.”

Tarihî Olaylara Bakış Açısı

- Tarih araştırmalarında tarihî olay ile olayın gerçekleştiği dönemin koşulları eş zamanlı olarak değerlendirilmelidir.
- Yıllar önce yaşanmış bir olayın bugünün bakış açısı ve değer yargılarıyla ele alınması doğru değildir.
- Tarihî olayların neden ve sonuçlarının değerlendirilmesinde olayın geçtiği zamanın değil de içinde bulunulan zamanın koşullarının dikkate alınması **anakronizme** yani tarihsel yanılığa neden olabilir.

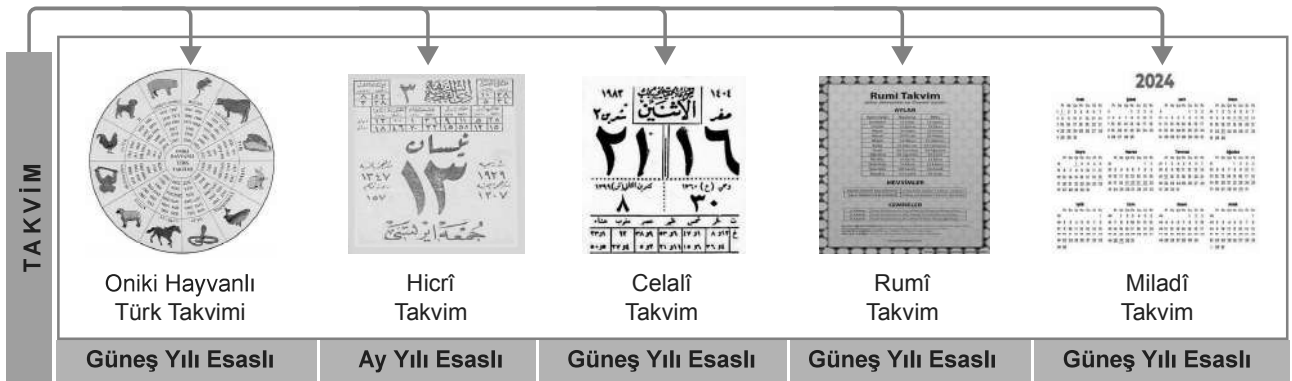
ZAMANIN TAKSİMİ

Takvim Sistemleri

- İnsanlar, içinde bulundukları zamanı bir düzen içinde açıklamak ve anlamlandırmak için zamanı gün, ay, yıl, asır, çağ, dönem, devir gibi periyotlara ayırmıştır.

Türklerin Kullandıkları Takvimler

- Türkler de tarih boyunca yaşadıkları coğrafyaya göre kültürel, ekonomik ve dinî etkileşimlerin ürünü olarak çeşitli takvimler kullanmışlardır.

TARİH VE ZAMAN

ÜNİTE
1

- Zaman kavramı, tarih boyunca “içinde yaşanan zaman” anlamında birçok kez yapılandırılmış; Güneş'in ve Ay'ın hareketleri gözlemlenerek güneş ve ay yılı takvimleri hazırlanmıştır.
- Bazı toplumlar takvimlerini “ay yılı” esasına göre oluşturmuştur. Ay yılı, Ay'ın Dünya etrafındaki dönüşünü esas alır ve on iki tur dönüşü bir yıla denk gelir. Ay yılı takviminde bir yıl 354 gündür. İlk ay takvimi Sümerler tarafından hazırlanmıştır.
- Bazı toplumlar ise takvimlerini “güneş yılı” esasına göre oluşturmuştur. Güneş yılı, Dünya'nın Güneş etrafındaki bir tur dönüşünü esas alır. Bu süre 365 gün 6 saattir. İlk güneş takvimini Eski Mısırlılar kullanmıştır.

Not

Her toplum kendine özgü bir takvim oluştururken yaşamlarını en çok etkileyen olayı takvimlerinin başlangıcı olarak kabul etmişlerdir.

Örneğin:

- İbraniler MÖ 3761'deki Yaradılış (Tekvin) yılını,
- Yunanlar ilk olimpiyat oyunlarının yapıldığı MÖ 776'yı,
- Hristiyanlar Hz. İsa'nın doğumunu,
- Müslümanlar MS 622'de Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye hicretini takvimlerine başlangıç olarak esas almışlardır.

On İki Hayvanlı Türk Takvimi

- Türklerin kullandığı ilk takvimdir.
- Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir.
- Bu takvimde aylar sayılarla, yıllar ise hayvan isimleriyle gösterilmiştir.
- Kök Türkler ve Uygurlar tarafından kullanılmıştır.

Hicrî Takvim

- Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra kullandığı takvimdir.
- Ay yılı esaslıdır.
- Hz. Muhammed'in hicret ettiği yıl (622), başlangıç kabul edilmiştir.
- Hz. Ömer Dönemi'nde oluşturulmuştur.

Celâlî Takvimi

- Büyük Selçuklu Sultanı Celaleddin Melikşah'ın (1072-1092) emriyle Ömer Hayyam başkanlığında kurulan bir astronomi heyetince hazırlanmıştır.
- Başlangıç olarak 1079 yılı kabul edilmiştir.
- Güneş yılı esasına göre düzenlenmiştir.

Rûmî Takvim

- Osmanlı Devleti'nde mali işlerin düzenlenmesi amacıyla kullanılmıştır.
- Güneş yılı esaslıdır.
- 1839'dan itibaren mart ayı, mali yılbaşı olarak kabul edilmiştir.

Miladi Takvim

- Günümüzde dünyada en yaygın kullanılan takvimdir.
- Güneş yılı esaslıdır.
- Başlangıcı, Hz. İsa'nın doğumundan bir hafta sonrası yani 1 Ocak'tır.
- Kökeni Mısırlılara dayanan bu takvimi Romalılar geliştirmiş ve Papa XIII. Gregorius (Gregoryus) son şeklini vermiştir.
- Bu nedenle "Gregoryen takvimi" de denir.
- Ülkemizde 1 Ocak 1926'dan itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

● Yüzyıl Kavramı

- ▶ Tarihçiler tarihsel bilginin araştırılmasını kolaylaştırmak, bulgularını zamanını belirtmek, öğrenilmesini mümkün kılmak gibi çeşitli amaçlarla tarihi çağ, yüzyıl gibi çeşitli dönemlere ayırmış ve sınıflandırmıştır.
- ▶ Miladî takvimde ilk dönemlendirme Hz. İsa'nın doğumu olarak kabul edilen "0" tarihinden önceye Milattan önce sonrasına ise milattan sonra şeklinde yapılmıştır.
- ▶ Yüzyıl kavramı teorik olarak sonu çift sıfır ile biten bir yılda başlar ve yüz yıllık dönem anlamında kullanılır.

 Not

Yüzyıl hesaplamalarında verilen tarih bir ve iki basamaklı sayıdan oluşuyor ise I. yüzyıldır. Üç basamaklı sayıdan oluşan bir tarih ise yüzler basamağına bir eklenir. Dört basamaklı sayıdan oluşan bir tarih ise binler ve yüzler basamağındaki sayılar, iki basamaklı kabul edilir ve bu sayıya bir eklenir.

Bu bir yüzyıl önce kendi için iki yarıya daha sonra da dört çeyreğe ayrılarak da ifade edilmiştir.

Örneğin:

- 375 tarihindeki Kavimler Göçü, IV. yüzyılın ikinci yarısında, dördüncü çeyreğinde meydana gelmiştir.
- 1453 tarihindeki İstanbul'un Fethi, XV. yüzyılın ikinci yarısında, üçüncü çeyreğinde meydana gelmiştir.
- 1789 tarihindeki Fransız İhtilali, XVIII. yüzyılın ikinci yarısında, dördüncü çeyreğinde meydana gelmiştir.
- 2026 YKS, XXI. Yüzyılın 1. Yarısında, 2. Çeyreğinde yapılacaktır.

